

pogosto pripeti, da se kratijo v sodnih naredbah jezikovne pravice strank. V dokaz temu sklicujem se na razne slučaje, katere priobčevati je žal imel priliko obilokrat naš list.

Dr. Supan.

Kako se morejo napraviti, kolikor se dá, pravične kazenske razsodbe.

Spisuje dr. Fran Oblak.

Resnico, če bi jo na sebi mogel kdo pregledati, bi omogočila brez vsakega dvoma, da bi tak srečen človek mogel o vsakovrstnih rečéh prav neovrgljivo soditi. Ker pa ni dano človeku, naj vidi še tako bistro, da bi vso resnico pregledal in izpoznal, torej je tudi neovrgljiva posledica, da ne more vselej takó soditi, da bi se njegova sodba strinjala z resnico na sebi in vsled tega so opravičeni vsi naporji v namen temu, da bi vsakdo, ki ima soditi, kolikor je le mogoče, resnico izpoznal.

Pri tem premišljevanji se vsakemu sami ob sebi predstavljajo razni zakoni, katerih namen je resnici na sebi več ali manj bližati se, in po stališči, kolikor so ti zakoni resnici več ali manj bliže, kar se izpozna iz njihove rabljivosti za vse mogoče dejanske slučaje: po tem stališči rabljivosti imenujejo se zakoni boljši ali slabši.

Namen moj ni o dobroti danih zakonov na sebi (*leges latae*) govoriti, ker ta je zadeva bolj spretnih činiteljev, in to tudi ni zadeva moje sedanje razprave: vendar bi kar rekel, da mislim, da vsakega sodnika, ki hoče vredno nositi to ime, dolžnost je, da dobro pozna dani zakon, in da ta zakon je popolnoma v njegovi zavesti, ker drugače ni misliti, da bi mogel po danem zakonu prav soditi.

Znanje zakonov je torej pred vsem podlaga, kolikor mogoče dobrih sodeb: če je zakon na sebi dober, bo (če je sodnik vesten), sodba dobra, če je zakon slab, bo sodba (vselej s primerom na resnico na sebi) slaba — ali po vsem bo zakonu prikladna.

Enako potrebno se mi vidi, da sodnik izpozna in da si pripravi v zavest vse okolščine, ki izvirajo iz dejanske resnice, in ki morajo biti izpoznane, če hoče biti sodba prikladna resnici in zakonu. Tu pa torej ni več govora o dobrem ali slabem zakonu gledé na materijalno pravo, ali le o zakonih, ki predpisujejo načine (vnaprej povem, da vsaki slovi, kjer se rabijo le kot sredstva izražati misli, so prevažni in ne smejo nikjer prezirati se), tu je torej govor o zakonih, ki predpisujejo načine, kako se resnica izve, in ti zakoni so v raznih državah različni, pri nas v Avstriji kažejo pa se nam poglobitno v civilnem pravnem redu in v kazenskem pravnem redu.

Izključujem iz svojega daljnjega premišljevanja vse drugo, ostajam pa pri našem kazenskem pravnem redu z dne 23. maja 1873. leta.

Ta pravdni red ukazuje v §-u 3., da imajo vsi uradi (in to velja tudi za državnega pravnika — § 34. št. 2. —), ki imajo opraviti v kazenskih rečeh, z enako skrbnostjo ozirati se toliko na to, kar obtežuje, kolikor na ono, kar opravičuje kakega obdolženca in da preiskovalnemu sodniku je v prvi vrsti naloga, da išče resnico in da preiskuje osebno in neposredno (§ 93.), kar velja tudi pri konečni obravnavi, kjer ima predsednik z zatožencem, s pričami in z izvedenci po §-u 248. enako preiskovalnemu sodniku osebno in neposredno občevati; to velja pa tudi gledé obravnave pred porotnim sodiščem, za katero predpisuje kazenski pravdni red v §-u 311., da se ima porotno sodišče ravnati po 18. poglavji kaz. pravn. reda, v katerem poglavji se nahaja § 248.: tudi predsednik porotnega sodišča ima torej občevati osebno in neposredno z zatožencem, s pričami in z izvedenci in to velja za sodnika tudi pri postopanju o prestopkih (§ 447.).

Kakor se vidi, naš kazenski pravdni red, ki sledi občnemu pravilu: *qui bene distinguit, bene docet*, najprej ukazuje, da pri preiskavah, potem pa tudi pri sodbah in rozsodbah sodnik *ex professo*, kateremu naloga je, da vodi vso kazensko zadevo, si pripravi izpoznanje resnice osebno in neposredno; izjemo pa dela kaz. red le tam, kjer okolščine nevpogljivo velevajo, da mora biti drugače, kakor se to godi pri navadnih naročilih do okrajnih sodišč po §-u 93. al. 2., katerih dolžnost pa je, da za

to odmenjeni sodiščni pripravni uradnik (ki naj je torej vselej izprašan sodnik) se vede po pravilih danih za preiskovalnega sodnika, in ki torej mora preiskovati osebno in neposredno.

Gledé tega pravila osebnosti in neposrednosti velja pa nevarna opornica tolmačev, katerih raba po §-u 100. (prevajanje pisem) je uže precej nevarna, po §-u 163. al. 1. (preiskovalni sodnik in zapisnikar sta oba zmožna jezika zaslišanega) ni nevarna, po §-u 163. al. 2. (ne preiskovalni sodnik ne zapisnikar, ali pa samo eden nju je zmožen jezika zaslišanega) je primeroma jako nevarna in po §-u 164. (zaslišanec je gluha ali nem) ne daje raba tolmačev sodniku gotovosti, da je to (če tudi posredno) izvedel, kar je gluhec ali nemeč hotel povedati. Tukaj je naš kazenski pravdni red precej pomankljiv, posebno pa je jako slabo pogodil, ker ni ukazal, da se imajo določbe teh dveh §-ov 163. al. 2. in 164. tako strogo izvesti, da bi sicer sodiščno zaslišanje in na njenej podlagi izrečena sodba in razsodba bila ničeva. Koliko krivičnih sodeb in razsodeb ne izvira iz rabe tolmačev, ki posebno pri porotnih obravnavah ne izražajo prav (sodnik *ex professo* in ljudski sodniki (porotniki) noben se osebno ne zaveda povedeb in znamenj povedujočega), ponavljam, da ne izražajo prav misli pripovedujočega, pri katerem je pač treba paziti na besedo, na glas, na način izražanja misli, na krajevne izreke, na njegova znamenja itd.! In tolmači se v Avstriji na kvar resnici in na kvar sodeb in razsodeb, ki izvirajo iz pohabljenih povedeb sploh — rabijo redno povsodi tam, kjer je več deželnih jezikov!!

Kakor je najprej dolžnost preiskovalnega sodnika, da osebno in neposredno pride do izpoznanja resnice, tako je torej treba, da se skrbi tudi za to, da spoznavalni sodnik [bodi uže sodnik *ex professo* (uradnik) ali pa ljudski sodnik (porotnik)] pridobi zavest resnice, ki naj postane osebna zavest tako, da vé, kakó ima oddati svoj glas, ali je kriv zatoženec ali nekriv, ker pomankanje te osebne zavesti je navaden vzrok prikazni, ker porotna sodišča včasih izrekajo svoj „da“ tam, kjer je zatoženec v resnici nedolžen in svoj „ne“ tam, kjer je zatoženec v resnici kriv.

(Dalje prihodnjič.)

